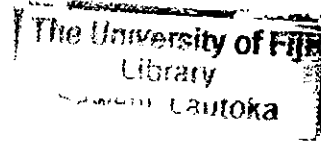

THE UNIVERSITY OF FIJI

Centre for Indigenous Studies (CIS)

FIJ102 Reading and Writing Fijian 1

FINAL Examination – SEMESTER 2, 2010

Time Allowed: 3 hours (10 minutes for reading)

Gauna Yalataki : 3 na auwa

Levu ni maka : 100

Levu ni pasede : 40%

A IDUSIDUSI

1. Wilika vakavinaka na idusidusi ena veitaro kece.
2. E ono taucoko na taro sa vakarautaki yani, ia mo sauma ga e lima na taro.
3. E ruasagavulu na maka e yalataki ena veitaro yadua.
4. Vakasuka lesu na ivola ni taro oqo kei na ivola ni saumi taro.

Na imatai ni taro: Na vosa ni veivoli

(a) Vakadikeva na veiulutaga ka sa soli tiko yani ka vola mai na ka o kila me da qaqarauni kina na dauveivoli.

- (i) Na voli kakana dina.
- (ii) Na voli kakana tawaitini ena sitoa
- (iii) Na voli kakana tawa ipakete. (9)

(b) Na cava e nomu ivakasala vei ira ka ra via voli:

- (i) katoniwaililiwa
- (ii) misininisava isulu
- (iii) retio yaloyalo
- (iv) teveli kei na idabedabe ni kana (8)

(c) Sa oti na tinikarua ena sigalevu ka se sega tiko ga ni voli na nomu tavioka , dalo kei na kai ena makete. Na cava ko na cakava me rawa ni volitaki kece kina na nomu ivoli? (3)

(Levu ni maka: 20)

Na ikarua ni taro: Na vosa ni veiqaravi vakavanua

(a) Vola mai vakamatata na kedra i cavuti vakavanua na veivanua qo:

- (i) Naitasiri
- (ii) Serua
- (iii) Rewa
- (iv) Nadroga (8)

(b) Eda tiko ena yasana o Ba, ka dodonu me da kila na veika ka balet Ba.. Na cava e kedrau duidui o Nailaga kei Sorokoba ni vakayacori edua na veiqaravi vakavanua? (4)

(c) E nodratou ibole mai Kadavu na "Manu dui tagi" . Na cava e kena ibalebale? Vakaraitaka mai e rua na kena ivakaraitaki. (2)

(d) Ena vosa ni tubetube ni cavuti na Matanitu na Tovata e dau tukuni me "Bui ni Masi e va". Vakamacala kina ka tukuna na kedratou icavuti vakavanua. (6)

(Levu ni maka: 20)

Na ikatolu ni taro"Na ivosavosa vakaViti kei na iwiliwili yatini

(a) Vola mai na ibalebale ni ivosavosa qo:

- (i) Sa niu ga kei madrai
- (ii) Maca na wai ka koto na qere
- (iii) Tara na dike ni niu qai kevu
- (iv) Tobo ika e vanua mamaca (4)

(b) Vakacuruma na ivosavosa vakaViti ka vakacavara na veiyatuvosa qo:

- (i) Ni sa raici nona itau o Jemesa e _____
- (ii) Sa tokitoki lesu mai ki vale nei tamana o Rosi ka sa mai _____
- (iii) Sa yali mai o Neumi kei na magiti ka bolea ka ratou mai veivosaki wale vakaca ni ratou a _____ (3)

(c) Vola mai na ivosavosa ka ibalebalevata kei na ivosavosa qo

- (i) Tei tarawau
- (ii) Lauti koya na sui ni kena
- (iii) itukutuku rogo malua, rogo I Viwa caca vakabuka. (3)

IWILIWILI YATINI

Vakamatatataka mai se kakana cava qo:

- a. tolu na sole _____ b.va na soga _____
- c. dua na selavo _____ d. ono na doi _____
- e. ono na duqe _____ f.vitu na bewa _____ (6)

Na iyau ni cere vei Sanaila na ulumatua nei Joana e wili kina na

- g. tini na buru _____
- h. tini na sasa _____
- i. lima na butu _____ kei na
- j;tini na icibini _____ (4)

(Levu ni maka 20)

Na ikava ni taro: Na vakayaco Bose

- (a) Vola mai na itavi ka dodonu me vakayacora o Vunivola ni se bera ni tekivu na bose. (2)
- (b) Vakamacalataka kece na veika e dau vakayacori kina dua na mosoni me yacova ni sa vakadonui. (3)
- (c) Vakadewataka na veivosa qo kina vosa vakaviti ka vakamacalataka mai na kena ibalebale.
- (i) Agenda
 - (ii) Quorum
 - (iii) Minutes
 - (iv) Treasurer (4)
- (d) Na cava na kedrau duidui na matabose ecake kei na komiti? (4)
- (e) Ko iliuliu ni bose ena nomuni soqosoqo ni taba gone mai na koro. Tuvana mai edua na "Agenda" ni bose ko na liutaka tiko. (5)
- (f) Tukuna mai o cei e lewe ni nomu matabose qo. (2)

(Levu ni maka: 20)

Na ikalima ni taro: Na umavosa ni sokalou

- (a) Na cava e inaki ni "vunau" ka dau rogoci ena gauna ni sokalou? (2)
- (b) Na cava na kedrau duidui na ivunau qori kei na ivunau vakapolitiki? (2)
- (c) Vola mai e tolu na lawa makawa ka tolu na lawa vou ka kunei e na iVola Tabu (3)
- (d) E wiliki vakalevu na vosa vakatautauvata e na ivola Tabu vou. Na cava qo ka cava e kena inaki? (4)
- (e) E vuqa na vosa eda wilika ka rogoca e na sokalou e yavutaki e na veika ka sega ni laurai. Vola mai e lima na kena ivakaraitaki ka tukuna na kena ibalebale. (5)
- (f) Na cava e vakatokai kina na ivola qo me yacana na iVola Tabu? (2)
- (g) Tukuna mai e rua na ka ka dau vakayacori ka veiwekani kei na so Kalou (2)

(Levu ni maka: 20)

Na ikaono ni taro: Na vosa vakalawa kei na vosa eso ka vakayagataki e na veisiga

- (a) E vakalawataki na “Curu Vanua” mai ki Viti. Tukuna mai e tolu na kena inaki. (3)
- (b) Era lewe levu era sa koko e na cala ni kucu. Vola mai e tolu na nomu ivakasala vei ira na goneyalewa lalai ka ra sa kila vinaka na ibalebale ni vosa. (3)

- (c) Vakamacalataka mai ena dua se rua na iyatu vosa na ibalebale ni veivosa se matavosa qo:-

- (i) So dugu
- (ii) Vunilagi
- (iii) loaloa na vanua
- (iv) di na vanua (4)

- (d) Vakamacalataka mai na veivosa qo:

- (i) sivaro maca
- (ii) malimali
- (iii) ivakalau
- (iv) vakalavalava (4)

- (e) Eda kilai tani na itaukei ena itovo. Na itovo cava qo:

- (i) Na ivakacoa
- (ii) Na ivosai
- (iii) Na takitaki (6)

(Levu ni maka 20)

SA YALA EKE

100

100

100